

App meet (kansen voor) leven op begraafplaatsen

Hoe is het gesteld met de biodiversiteit op je begraafplaats? Met de praktische Biodiversiteitsapp valt dat eenvoudig te meten. Een eerste demonstratie vindt plaats in Kampen. “Het mooie is dat je geen bovengemiddeld verstand van de natuur hoeft te hebben om ermee te werken.”

Van links naar rechts: Benno ten Brinke, Cor Nagelmaeker, Gerhard Guliker en Eddy Schabbink

TEKST EN FOTO'S ROB BRUNTINK

Voor een buitenstaander zal het vast een vreemd gezicht zijn geweest. Vijf mannen lopen over de begraafplaats Bovenbroek in Kampen. Ze maken vanaf de ingang letterlijk een rondje: eerst naar links, richting een aarden wal. Daar lopen ze langs. Ze staan af en toe stil. Een van de mannen maakt foto's van de andere prattende mannen. Vervolgens lopen ze naar het achterste deel van de begraafplaats, het deel dat zo ver mogelijk van de ingang verwijderd is. Ook daar staan ze een tijdje stil en ook daar worden foto's gemaakt. Ze wijzen naar bijenkasten. Ze lopen rondom een vijvertje. Ze kijken uit over

een veld vol verdord gras. Het laatste deel van het tripje, terug naar de ingang, gaat langs een bomenrij. Iemand wijst op een vogel in de boom. Er wordt naar het gemaaide gras gekeken. Het zal de buitenstaander moeten opvallen, én verbazen, dat ze eigenlijk overal op letten, behalve op de graven.

Het groepje mannen bestaat, los van uw verslaggever, uit begraafplaatsbeheerder Benno ten Brinke, Cor Nagelmaeker van de Natuurvereniging IJsseldelta, die Ten Brinke advies geeft over 'groene zaken', Eddy Schabbink van IPC Groene Ruimte (een opleidingscentrum voor mensen en organisaties die actief zijn in de buiten-

ruimte) en Gerhard Guliker, eveneens van IPC Groene Ruimte. Ze inventariseren, op uitnodiging van *De Begraafplaats*, de biodiversiteit op de Kampener begraafplaats. Schabbink demonstreert ondertussen de mogelijkheden van een app die de biodiversiteit meet. De app is ontwikkeld door IPC Groene Ruimte, en wordt momenteel in afstudeeropdrachten door de RU Nijmegen getoetst, in samenwerking met hoogleraar Dierecologie Henk Siepel. “Met de app kan een begraafplaatsbeheerder een waarde geven aan de inrichtingskwaliteit van de locatie,” zegt Schabbink. “Hiermee wordt de basis gelegd voor aanpassingen die de biodiversiteit daadwerkelijk kunnen verrijken.” En inderdaad, daarbij doet nauwelijks ter zake dat er graven en grafstenen op het terrein staan. Vandaar dat de mannen

daar op deze dag geen oog voor hebben.

Nulmeting

Biodiversiteit meten, dat klinkt eenvoudig, en in de praktijk zal de app daarbij ook zeker helpen, maar de app komt niet zomaar uit de lucht vallen. “Er zitten allerlei wetenschappelijke modellen achter,” zegt Schabbink. “Maar het mooie is dat je daar niets over hoeft te weten om de app toch te kunnen gebruiken. Ook hoeft je geen bovengemiddeld verstand te hebben van de natuur. Het enige dat wel vereist is om te app te kunnen gebruiken, is een tweedaagse training die we aanbieden. Deze maakt het mogelijk de gegevens over de biodiversiteit op de juiste wijze in de app in te voeren.”

De app begint met het aanwijzen van het te onderzoeken gebied. Gekoppeld aan GPS en Google Maps, valt binnen Nederland ieder willekeurig terrein – nu een begraafplaats, maar het zou ook een woonwijk, natuurgebied of park kunnen zijn geweest – te selecteren. In dat geselecteerde deel kan vervolgens het meten van de biodiversiteit beginnen. Het begint allereerst met een nulmeting. Daarna kunnen beheerders bijvoorbeeld eens per jaar een meting uitvoeren, zodat ze een beeld krijgen van de veranderingen. Is er op basis van de nulmeting een bepaald doel gesteld (bijvoorbeeld: grotere struc-

tuurvariatie in beplanting of het bewust creëren van meer bloeiende planten, die het hele jaar rond zichtbaar zijn), dan zal te meten zijn of dat doel bereikt is.

Punten

Op hoofdlijnen bestaat een meting uit vier onderdelen. De app inventariseert:

- de structuurvariatie en de soort bodem
- de gradiënten en watergebonden indicatoren
- de planten (kruiden, pioniersbomen en struiken)
- de schuilplekken en verplaatsingsmogelijkheden

Per onderdeel stelt de app diverse vragen, over de aanwezigheid van X of Y. Afhankelijk van het antwoord, scoor je daarmee veel of weinig punten. In totaal zijn er 280 punten te halen. “Maar dat haalt geen enkel gebied in Nederland,” zegt Schabbink. “Een begraafplaats zal eerder circa 80-100 punten halen.”

De mate waarin de biodiversiteit valt te beïnvloeden heeft zo zijn grenzen, waarschuwt Schabbink op voorhand: “Op de soort bodem heb je als begraafplaatsbeheerder nauwelijks invloed. Je zit met je begraafplaats nou eenmaal in een bepaald deel van Nederland, en dat betekent dat je met de aanwezige grondsoort – klei, leem, zand of zavel bijvoorbeeld – te maken hebt. Het is echter wel belangrijk om precies te weten op wat voor een soort

TRAINING

Om de app op zinnige wijze te kunnen gebruiken, is de tweedaagse training Biodiversiteit in de Praktijk vereist. Tijdens de training leren de deelnemers hoe zij gegevens op een juiste wijze moeten invoeren. De training wordt het hele jaar door aangeboden, zowel voor open inschrijving als in company. “De training leidt ook tot bewustwording over het belang van biodiversiteit,” zegt Schabbink.

bodem je zit. De bodem bepaalt bijvoorbeeld welke bloemen of struiken het er goed doen, en welke niet. Die kennis moet je meenemen in je aansturing. Je kunt wel een veld klaprozen willen hebben, maar als je kleigrond hebt gaat dat niet lukken. In je wensen kun je het best aansluiten bij wat er natuurlijk gezien zou kunnen groeien. Het is niet voor niets dat je in het Rivierengebied andere plantensoorten tegenkomt dan in de duinen.”

Specht

De app dwingt een beheerder om in het eerste deel van de meting onder meer naar hoogteverschillen van struiken en bomen te kijken. Hoe hoog zijn ze? Zijn er struiken hoger dan twee meter? Zijn er bomen die de tien meter hoogte overstijgen? En hoeveel dan? Welke grassoorten zijn er?

De begraafplaats in Kampen kent wat bomen betreft een redelijke variatie. Er zijn relatief recent aangeplante kleine bomen, maar er zijn ook bomen die al enkele decennia oud zijn. Dat heeft bijvoorbeeld invloed op de soorten vogels die hij op zijn begraafplaats ziet, weet Ten Brinke. “Een specht die een nestje wil maken heeft niets aan een jonge boom.” Hij wijst met trots op een boom die on-

Deze aardwal, met een verscheidenheid aan bloemen en planten, zou vanwege de begroeiing, maar ook vanwege het hoogteverschil met het omliggende gras, voor extra punten in de Biodiversiteitsapp zorgen

langs door een groene specht tijdelijk als woning is gebruikt.

De begraafplaats Bovenbroek bestaat uit een oud en een nieuw deel. Het oude deel ligt grotendeels vol graven, keurig gescheiden door heggen. Het nieuwe deel is nog hoofdzakelijk een open gebied. Zowel in het oude als het nieuwe deel gaat Ten Brinke bewust om met de soorten struiken. “Tot enkele jaren terug stond er alleen taxus tussen de graven. Nu zijn er ook delen waar de taxus is vervangen door bijvoorbeeld salvia’s en heesters. Op het nieuwe deel heb ik diverse bloemsoorten gezaaid. Geen carnavalsmengsel, maar een speciaal gemaakt Kampens bloemenmengsel.”

Schabbink kijkt er met tevredenheid naar. “Weet je wat je met zo’n veld nog zou kunnen doen,” vraagt hij retorisch. “Een deel wel, en een deel niet maaien. Kijk eens wat er gebeurt als je een stuk laat overwinteren. De zaadjes die dan op de grond kunnen vallen, de eitjes van de insecten die je dan niet verstoort... Dat zal in het voorjaar een ander beeld opleveren, een beeld dat jouw biodiversiteit ten goede zal komen.”

Vijver

Het tweede deel van de app zoomt in op de hoogteverschillen op het terrein: hellingen, houtwallen en andere gradienten. Deze zorgen voor een variatie in bezonning en schaduw, wat goed is voor de biodiversiteit. Ook de watergebonden indicatoren – is er een vijver of wadi aanwezig? – krijgen hierin aandacht. Ten Brinke heeft vorig jaar achterop het terrein een gat in de grond laten graven: een meter breed, vijf meter lang en een halve meter diep. “Ik wilde gewoon even kij-

Benno ten Brinke: “Tot enkele jaren terug stond er alleen taxus tussen de graven. Nu zijn er ook delen waar de taxus is vervangen door bijvoorbeeld salvia’s (foto rechts) en heesters”

ken wat er gebeurde als ik zo’n vijver zou aanleggen. Wat gaat er allemaal omheen groeien?” Met de app van IPC Groene Ruimte zou hij dat gedetailleerd kunnen registreren. Want die vraagt in het tweede deel ook expliciet naar de aanwezigheid van waterplanten en oeverbegroeiingen. “Op dit moment zou Ten Brinke snel klaar

betreft is Bovenbroek goed voorzien. Er zijn meterslange en –hoge houtrillen en er liggen ook diverse stapels boomstammen. “Ideale schuilplekken en bovendien een bron van voeding,” weet Schabbink. “Tegelijkertijd weten we ook dat schuilplekken – ook in de vorm van herfstbladeren die zijn blijven liggen of stomp-

Weet waar je mee werkt. “Je kunt wel een veld klaprozen willen hebben, maar als je kleigrond hebt gaat dat niet lukken”

zijn met de inventarisatie, maar dat kan over een jaar heel anders zijn,” voorspelt Schabbink.

In het derde deel van de app staat de aanwezigheid van kruiden, struiken en pioniersbomen centraal. Groeien er voorjaarsbloeiers? Of alleen (na)zomerbloeiers? “Hoe groter de variatie tussen de bloeiërs, hoe beter,” zegt Schabbink. “Op die manier biedt je omgeving het hele jaar door voedsel voor insecten, vogels en andere dieren.”

In het vierde deel tot slot nodigt de app je uit te inventariseren welke schuilplekken en verplaatsingsmogelijkheden de begraafplaats biedt aan insecten, vogels en andere dieren (zoals egels). Wat dat

van een boom die vol mos soorten, schimmels, insecten, kevers en dergelijke zitten – een grote steen des aanstoots kunnen vormen voor bezoekers van een begraafplaats, die de begraafplaats doorgaans het liefst strak en netjes willen zien. Wil je succesvol je biodiversiteit verhogen, dan is het absoluut noodzakelijk de bezoekers daarover te informeren of erbij te betrekken. Anders is het tot mislukken gedoemd. Daar kan geen app tegenop.” ■

Wie de Biodiversiteitsapp wil aanschaffen, kan hem downloaden in de Play Store (Android) en App Store (Apple). Meer informatie: IPC Groene Ruimte (ipcgroen.nl of 026 35 50 100).

— BIODIVERSITEIT —

‘Bio’ betekent leven, en ‘diversiteit’ betekent afwisseling, verschil of verscheidenheid. Biodiversiteit is dus een graad van verscheidenheid aan levensvormen (planten, dieren, insecten) binnen een bepaald leefgebied.